

Antirookbeleid Amsterdam klinkt ambitieus maar is weinig concreet

De gemeenten zijn sinds zes jaar verantwoordelijk voor rookontmoediging. Amsterdam bleef passief, ondanks het hoge percentage rokers. Alleen als burgers zelf initiatief nemen, haakt ze aan. Ook de nieuwe tabaksnota is niet erg concreet. Dat blijkt uit een rondgang van de Onderzoeksredactie Tabak langs 4 grote en 16 middelgrote steden.

Ties Keyzer & Irene Schoenmacker, Onderzoeksredactie Tabak

Wie van station Holendrecht richting het Amsterdams Medisch Centrum loopt, komt via een speciaal overdekt wandelpad bij de ingang uit. Om de paar meter is er een groot niet-roken teken geschilderd op de grond. Eromheen ligt een enkele peuk.

Binnen roken mag al geruime tijd niet meer. Buiten het ziekenhuis nog wel, op speciaal aangegeven plekken. Naast de ingang mag het niet, te zien aan het verbodsteken. Toch ligt het rondom het bankje vol met sigarettenpeuken.

Rookvrije generatie

Sinds de Volksgezondheidsnota 2011 zijn gemeenten verantwoordelijk voor het antirookbeleid. Wat heeft Amsterdam tot nu toe concreet gedaan? Vorig jaar heeft ze zich als eerste gemeente aangesloten bij de Alliantie Nederland Rookvrij, een initiatief van KWF Kankerbestrijding, de Hartstichting en het Longfonds, met als doel een rookvrije generatie. “Wij zorgen ervoor dat kinderen beschermd worden tegen blootstelling aan tabaksrook en de verleiding om te gaan roken”, staat op de website.

Amsterdam heeft ook - als enige van de vier grote gemeenten - een tabaksnota opgesteld. Maar daar spreekt weinig daadkracht uit. De gemeente wil dat er straks niet meer gerookt mag worden bij speeltuinen en kinderboerderijen, maar het is de vraag hoe dit gerealiseerd en gehandhaafd zal worden.

Inwoners zelf willen maar al te graag dat het roken aan banden wordt gelegd: een onderzoek van het statistiekbureau van de gemeente onder 450 Amsterdammers in augustus 2017 liet zien dat bijna driekwart vond dat roken in het openbaar beperkt moest worden.

Onderaan het prioriteitenlijstje

Amsterdam heeft het hoogste percentage rokers van alle grote steden: 27 procent van de inwoners rookt, vier procent meer dan het landelijk gemiddelde. Bij jongeren stagneert de afname en onder 19- tot 34-jarigen neemt het aandeel rokers de afgelopen jaren weer toe. Volgens wethouder Eric van der Burg (VVD) bungelt rookpreventie desondanks ergens onderaan het prioriteitenlijstje van de gemeente. “Roken wordt toch nog steeds als een eigen keuze gezien”, zegt hij. “Men weet dat het ongezond is, maar ziet het toch ook als een levensstijl waar je gewoon mee kan stoppen.”

Sinds vorig jaar mogen ambtenaren binnen een straal van twintig meter van het stadhuis niet roken. Daarbuiten mag het wel. Maar wie langsfiets, ziet dat niet iedereen zich eraan houdt. Buiten steken twee ambtenaren net een sigaretje op. Er is geen sprake van een duidelijk verbodsteken of een lijn die aangeeft waar wel of niet gerookt mag worden. En bezoekers van het stadhuis mogen nog wel roken waar

ze willen. Dat maakt het verwarrend. Bovendien: “Wie controleert het?” vraagt de mannelijke ambtenaar zich schouderophalend af.

Wethouder Van den Burg signaleert dergelijke tegenstrijdigheden zelf ook. “Ik garandeer je dat wanneer het regent in de pauzes bij de raadsvergaderingen, de raadsleden gewoon onder het afdakje staan te roken.” Ze zouden volgens hem juist het goede voorbeeld moeten geven, maar dat gebeurt nu nauwelijks, zegt hij.

Particulier initiatief

Bij gebrek aan gemeentelijke sturing worden er de laatste jaren steeds meer initiatieven van onderop gestart. Vorig jaar deed voetbalvereniging Taba, ooit gestart door mensen uit de tabakshandel, de sigaret bij jeugdwedstrijden in de ban. De gemeente speelde geen enkele rol. Het verbod gebeurde op initiatief van voorzitter Remco Geesken. Nee, een grote stap was het niet, vindt hij en wijst op de twee overlijdensberichten die op de site staan wegens longkanker. “Je hoeft mensen niet te vertellen hoe slecht het is. Niemand wil dat z’n kinderen gaan roken.”

Hij merkt bij het voorzittersoverleg dat zijn collega’s eenzelfde stap niet aandurven. “Ze zijn huiverig voor de reacties van leden. Rokers voelen zich, omdat ze op zoveel plekken al niet meer mogen roken, in een hoek gezet.” In die zin stelde Geesken zich autoritair op: “We wilden niet te lang de discussie aangaan.”

Maar Taba kan het niet alleen. “Het anti-rookbeleid werkt alleen goed bij een verbod vanuit de lokale of landelijke overheid. Het is goed om daar duidelijkheid over te scheppen dat bij jeugdwedstrijden, waar dan ook in Amsterdam, niet meer gerookt mag worden. Alle voetbalterreinen zijn immers eigendom van de gemeente: de clubs zijn slecht huurders.” Daarom oppert Geesken het idee dat clubs die roken tijdens jeugdwedstrijden in de ban doen minder huur hoeven te betalen.

Pont naar Noord

Na lang aandringen van de huisarts David Koetsier is de pont naar Noord inmiddels rookvrij. Maar ook dat lijkt gemakkelijke winst: op het voordek werd sowieso al niet gerookt. Bovendien gaf de gemeente te kennen dat “een strikte handhaving” van het rookverbod niet gaat lukken. Stickers, posters en borden moeten uitkomst bieden, en het initiatief tot aanspreken ligt bij de reizigers zelf.

In een nieuwe notitie over het rookbeleid, die deze maand in de gemeenteraad zal worden besproken, staat dat de gemeente wil kijken of rookvrijheid als subsidievoorwaarde kan worden opgenomen.¹ Bij speeltuinen geldt dit al “bij oplevering”. Roken bij de ligweides van de vier gemeentelijke zwembaden mag vanaf begin dit jaar niet meer. Verder blijft het vooral bij overleg en onderzoek. Een echt harde vuist maakt de gemeente nog niet, ondanks de verbale ambities.

© ***Onderzoeksredactie Tabak. Dit artikel mag worden overgenomen met bronvermelding.***

¹ ‘Op weg naar een rookvrije generatie’, gemeente Amsterdam. P.4